

10435

KUNGL. UNIVERSITETETS BIBLIOTEK

UPPSALA

Landsmålsarkivet

Uppsländ

Lunda sn

16/4 1937

Lundin, Signe. 1937.

U.L.M.A.:s frigel. 16 Brödet och dess
tillredning m.m.

8 H. 4 =

Exc. OSD

10435

1 Om brödbakning för

Lunda- u
Upland

På stora gårdar bakade man på en tunna, d. v. s. en tunna någ' maldes till mjöl. Innan presjätten kom i bruk, användes så kallad bryggjäst eller dricksjäst. Man bryggde själva lite dricka, jätten som stannade på botten i kårken till vära tagg samt användes att jäsa brödet med. Öven användes surdeg. Man sparade lite av degen då man bakade. Detta surna naturligtvis. Därav benämningen surdeg. Den blev hård så man redan blätte upp den d. v. s. man färskä äff jätten.

Landsmålsarkivet, Uppsala 10435
Signe Lundin, 1937. LUNDA
UPL.
Frgl. 16

På kvällen före bakningen
gjordes deg i ett stort träg
kl. pyra på morgonen efter
bäddade man baka. Detta arbete
färdigjorde i så kallad bagar-
stuga eller bryggkhus vari
fanns en stor ugn eller i
saknad därav i det stora
köket vari även fanns en
bakugn. Att jäsa brödet på
användes så kallade bröbräden
dessa kunde man lägga flera
på varandra, emedan i vissa
ändan var försatt en bräda
eller stå så det blev lagom
mellanrum på brädet

Lunda 1-14
Uppland

Hadde man tillgång på arbets-
kraft varde två som bakade
En bakade ut brödet den andra
satte bort Man hade en brödsjode
med ett mycke kort skapt så kallad
bröletta. med denna togs kak-
orna från bordet och sattes att
jäsa. Detta kallade man att ställa
bort brö

Vid bakningen användes
des ett få ändamålet avsett
bord så kallat bakbord

Landsmålsarkivet, Uppsala 10435
Signe Lundin, 1937. LUNDA
UPL.

Figl. 16

Då brädet var utbakat som
 man sade, eldades det i bakugnen.
 De var en stor vålvud ugn,
 murad av tegel. Övre delen
 kallades valvet, botten i ugnen
 kallades åril, öppningen jima
 ugnjima. Vid sidan om jima
 eller öppningen, var en liten glugg
 stickgluggen. I denna lades tåna
 stökar som man tänkte, fåra att
 lysa sig vid gräddningen av
 brädet. Man kallade dessa
 gluggstickar.

Lunda - u
 Uppland

Till bakved som man sade
 använde man kastved, d. v. s.,
 veden sågades inte sänder, utan
 den eldade man med så stora
 som träna var, annars kunde inte
 så stora ugnar värmas upp.
 Då de nu var utbrunnet i ugnen
 slog man ikring, de gick så till
 att man med en lång gräv stäv
 så kallad brannstake bredde ut
 glöden jämt över hela ugnen
 eller äriln, dett får att
 riktigt tillgaddagåra sig
 all värme.

Lunda 1-12
 Uppland

Landsmålsarkivet, Uppsala 10435
 Signe Lundin, 1937. LUNDA
 UPL.

Figl. 16

6

Då det blivit uttansnat i ugnen d. v. s.
 kolen eller glöden värmdes värmdes inte så
 mycket mer, såpades ugnen. Där till
 användes en lång stång eller stabe i vars
 ena ända sattes in en liten eubudde
 detta redskap kallades ugnspaffia
 Gräddningen av brädet sköttes i regel
 av två personer för att på brädet in i
 ugnen användes en brödspade med ett
 mycket långt skaft, kora ende ^{på} ugnens
 stöcke. denna kallade man brädkuta
 Nu sköttes en ugnen som man hade
 hon satte in brädet i ugnen samt tog
 det då det var pådikt. Den andra satte
 på brä d. v. säga han tog det från jä-
 mungsplatsen, och satte bakarna på den fram-
 väckta långa brödspaden eller stuta

Lunda
 Myllan

Landsmålsarkivet, Uppsala 10435
 Signe Lundin, 1937. LUNDA
 UPL.
 Frgl. 16

7

Gräddningen försiggick i ett
 varmt tempus, så länge värmen
 i ugnen varade. Då det svalnade
 av, måste man elda en ny
 brasa. För att få allt bröd
 riktigt grädat ett par dagar
 ungefär kunde gå åt för ett
 bek av nämnda kvantitet mjöl.
 Då sattes brödet upp i Taket för
 Torkning då nämnade man
 hur många tjog kackor
 man satte upp

Lundare
UppsalaLandsmålsarkivet, Uppsala 10435
Signe Lundin, 1937. LUNDA
UPL.

Frgl. 16

9

Brödet sattes upp på långa
slåsar så kallade evlår eller
hevlar där fids det ritta till det
blivit iaktigt genomtorkat. så
Togs det ner och fävarades i
stara låsar i matboden

Detta är meddelat av auktor
Gustava Lundin, Nyhagen Tingstunda, född
1946 i Stockholm kyrkoförord i Lunda
församling. bärda är

Upplyst av Signe Lundin
Nyhagen Tingstunda

Lunda 1-14
Uppland

Landsmålsarkivet. Uppsala 10435
Signe Lundin. 1937. LUNDA

UPL.

Frgl. 16